ভাৰতৰ উচ্চতম ন্যায়ালয়

আবেদনকাৰীঃ

ইউনিয়ন কাৰ্বাইড কৰ্পোৰেচন

বনাম

প্ৰতিবাদী

ভাৰত চৰকাৰ

বিচাৰৰ তাৰিখ ০৪-০৫-১৯৮৯

বিচাৰপীঠ

পাঠক, আৰ এছ (মুখ্য ন্যায়াধীশ)

বিচাৰপীঠ

পাঠক, আৰ এছ (মুখ্য ন্যায়াধীশ)

ভেঙ্কটৰামাইয়া, ই এছ (ন্যায়াধীশ)

মিশ্ৰ ৰংগনাথ

ভেঙ্কটচাল্লাইয়া, এম এন (ন্যায়াধীশ)

ওজা এন ডি (ন্যায়াধীশ)

উদ্ধৃতিঃ

১৯৯০ এ আই আৰ ২৭৩

১৯৮৯ এছ চি এ এল ই (১) ৯৩২

১৯৮৯ এছচিচি (২) ৫৪০

আইনঃ

ভূপাল গেছ নিৰ্গমণ দুৰ্যোগ (পঞ্জীয়ন আৰু দাবী কাৰ্যবিধি) আইন, ১৯৮৫: ১৯৮৯ চনৰ ১৪ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখে আদালতে সামগ্ৰিক দাবীৰ কাৰণ উল্লেখ কৰি

ৰাজ্য চৰকাৰক ন্যায়িক আৰু মানৱীয় দুয়োটা দিশ বিবেচনা কৰি ভুক্তভোগীসকলক তাৎক্ষণিক সাহায্য প্ৰদানৰ বাবে দিয়া ৰায়।

সাৰমৰ্ম

১৯৮৪ চনৰ ২ ডিচেম্বৰ তাৰিখে আবেদনকাৰীৰ কাৰখানাৰ পৰা মাজ নিশা মাৰাত্মক ৰাসায়নিক গেছ নিৰ্গত হোৱাৰ ফলত এই হৃদয়বিদাৰক ঘটনা সংঘটিত হয়। এই বৃহৎ ঔদ্যোগিক দুৰ্যোগৰ ফলত তাৎক্ষণিকভাৱে ২৬০০ লোকৰ প্ৰাণহানি হয়। লগতে ভূপালৰ হাজাৰ হাজাৰ নিৰীহ নাগৰিক শাৰীৰিকভাৱে বিভিন্ন ধৰণে ক্ষতিগ্ৰস্ত হয়। ভাৰত চৰকাৰে দাখিল কৰা সংশোধিত তথ্য অনুসৰি মুঠ ২৬৬০ জন লোকে যন্ত্ৰণাত ভূগি মৃত্যুমুখত পৰে। উক্ত দুৰ্ঘটনাৰ ফলত ৩০,০০০ৰ পৰা ৪০,০০০ লোক গুৰুতৰভাৱে আহত হয়।

উক্ত দুৰ্যোগৰ ভুক্তভোগীসকলক ক্ষতিপূৰণ আদায় দিয়াৰ বাবে বহুজাতিক কোম্পানীৰ বিৰুদ্ধে প্ৰথমটো আইনী কাৰ্য্যকলাপ মাৰ্কিন যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ আদালতত আৰু পিছত ১৯৮৬ চনৰ গোচৰ সংখ্যা ১১৩ অনুসৰি জিলা আদালতত আৰম্ভ হয়। বৰ্তমানৰ আপীলসমূহ ৪ এপ্ৰিল, ১৯৮৮ তাৰিখে মধ্য প্ৰদেশ উচ্চ ন্যায়ালয়ে দিয়া নিৰ্দেশৰ সৈতে জড়িত। উক্ত নিৰ্দেশ অনুসৰি, মধ্য প্ৰদেশ উচ্চ ন্যায়ালয়ে ১৭-১২-১৯৮৭ তাৰিখে জিলা আদালতে দিয়া নিৰ্দেশৰ সংশোধন ঘটাই অন্তৰ্বৰ্তীকালীন ক্ষতিপূৰণ হিচাপে ২৫০ কোটি টকা মঞ্জুৰ কৰে। ভাৰত চৰকাৰ আৰু ইউনিয়ন কাৰ্বাইড কৰ্পোৰেচন উভয়ে উক্ত নিৰ্দেশৰ বিৰুদ্ধে এই আদালতত আবেদন দাখিল কৰে।

আদালতে ১৯৮৯ চনৰ ১৪ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখৰ নিৰ্দেশ অনুসৰি এই আপীলসমূহত কৰা নিৰ্দেশত কোৱা হৈছে যে গোচৰটোৰ দাবীসমূহৰ সামগ্ৰিকভাৱে ৪৭০ কোটি মাৰ্কিন ডলাৰৰ বাবদ নিষ্পত্তি কৰা হ'ব আৰু এইক্ষেত্ৰত থকা সকলো দেৱানী আৰু ফৌজদাৰী প্ৰক্ৰিয়া ইতি পৰিব। ১৯৮৯ চনৰ ৪ মেত আদালতে ইতিপূৰ্বে ১৪-০২-১৯৮৯ তাৰিখে দিয়া আদেশৰ কাৰণসমূহ এইদৰে ঘোষণা কৰে:

কাৰণসমূহৰ বিবৃতিটোত কোনো সিদ্ধান্তক চূড়ান্তভাৱে দিয়া হোৱা নাই; কিন্তু এক মুক্ত ভাৱ ৰাখি প্ৰদান কৰা হৈছে যাতে সিদ্ধান্তটোৰ যিকোনো ভুল আৰু বাধ্যতামূলক আইনী বা বাস্তৱিক দুৰ্বলতাক জাৰি-জোকাৰি চাব পাৰি আৰু সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ১৩৭ ৰ অধীনত পুনৰীক্ষণ কৰিব পাৰি।

প্ৰাথমিক বিবেচনাথিনি জৰুৰী সাহায্যৰ প্ৰাদানৰ অৰ্থে এক সিদ্ধান্তত উপনীত হোৱাৰ বাবে এক বাধ্যতামূলক প্ৰয়োজন আছিল। বৃহৎসংখ্যক ভুক্তভোগীৰ জীৱন ৰক্ষাৰ জৰুৰী স্বাৰ্থত আইনী নীতিৰ উৎকৃষ্টতা আৰু শুদ্ধতাবোৰ ছায়াচ্ছন্ন হৈ পৰিছিল । [১৩৩এ, চি]

তাৎক্ষণিক গোচৰটো এনেকুৱা য'ত এক ব্যাপক গণ দুৰ্যোগৰ ভুক্তভোগীসকলৰ হকে ক্ষতিপূৰণৰ দাবী কৰা হৈছে, আইনী প্ৰশ্ন আৰু জটিলতালৈ লক্ষ্য ৰাখি যিকোনো নিৰপেক্ষ দৃষ্টিশক্তি থকা ব্যক্তিয়ে দেশৰ বিভিন্ন আদালতত আৰু পিছলৈ মাৰ্কিন যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ আদালতত গোচৰটোৰ বাবে যে যথেষ্ট সময়ৰ প্ৰয়োজন হ'ব সেইকথা হৃদয়ঙ্গম কৰিব পাৰিব। ন্যায়িক আৰু মানৱীয় উভয় দিশ বিবেচনা কৰি ভুক্তভোগীক তাৎক্ষিণক ক্ষতিপূৰণ দিয়াৰ বাবে এয়া এক বাধ্যতামূলক কৰ্তব্য বুলি এই আদালতে বিবেচনা কৰিছে। এনে কৰোতে এই আদালতে কোনো নিষিদ্ধ এলেকাত প্ৰৱেশ কৰা নাই। এই আদালতে যি কৰিছে সেয়া সংবিধানে ইতিমধ্যে আৰম্ভ কৰা এক প্ৰক্ৰিয়াৰ ধাৰাবাহিকতাহে। [১৩৩ ই-এফ, এইচ; ১৩৪এ]

আদালতৰ বাবে পৰিসংখ্যাবোৰ শ্ৰী নাৰিমনৰ দ্বাৰা আগবঢ়োৱা সৰ্বাধিক ৪২৬ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰ আৰু ভাৰতৰ মহান্যায়বাদীয়ে পৰামৰ্শ দিয়া নিম্নতম ৫০০ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰৰ পৰিসংখ্যাৰ ভিতৰতে সীমাবদ্ধ [১৩৪ এফ-জি]

ভাৰতৰ ন্যায়িক প্ৰক্ৰিয়াৰ অন্তৰ্নিহিত বিলম্বৰ সম্ভাৱনাকে ধৰি সকলো পৰিস্থিতিৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি আৰু তাৰ পিছত কাৰ্য্যকৰীকৰণৰ উদ্দেশ্যে আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰত ডিক্ৰীটো পঞ্জীয়ন কৰাৰ বিষয়ত, আদালতে আজ্ঞপ্তি দিছিল যে ৪৭০ নিযুত আমেৰিকান ডলাৰ যি তাৎক্ষণিকভাৱে পৰিশোধ কৰাৰ পিছত আৰু যুক্তিসংগত সময়ৰ বাবে সুতৰ সৈতে, দাবীদাৰীসকলৰ মাজত প্ৰকৃত বিতৰণ বাকী থকাৰ পিছত, প্ৰায় ৫০০ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰ বা ইয়াৰ টকাৰ সমতুল্য ঋণ প্ৰায় ৭৫০ কোটি হ'ব। এয়া মহান্যায়বাদীয়ে দিয়া পৰামৰ্শ আৰু ইয়াক নিষ্পত্তিৰ ভিত্তি হিচাপে বিবেচনা কৰা হব [১৩৪ জি- এইচ; ১৩৫ এ-বি]

বিবাদৰ নিষ্পত্তিৰ প্ৰস্তাৱবোৰ এই পৰিসৰত বিবেচনা কৰা হৈছিল যে ভুক্তভোগীসকলৰ হৈ প্ৰতিনিধিত্ব আৰু কাৰ্য কৰাৰ বাবে চৰকাৰৰ একচেটিয়া বিধিবদ্ধ কৰ্তৃত্ব থাকিব আৰু এই সন্দৰ্ভত কোনো পৰামৰ্শদাতাৰ বাবে কোনোধৰণৰ

সংৰক্ষণ নাথাকিব। ভূপাল গেছ নিৰ্গমণ দুৰ্যোগ (পঞ্জীয়ন আৰু দাবী কাৰ্যবাহী) আইন ১৯৮৫ এক বৈধ আইন বুলিও আদেশত কোৱা হৈছে।

আইনৰ ব্যাখ্যাৰ ওপৰত বা নীতিৰ প্ৰশ্নৰ ওপৰত বা আনকি কি বুদ্ধিমান বা অজ্ঞানী বুলি গণ্য কৰিব পাৰি তাৰ ওপৰতো ভিন্ন মতামত থাকিব পাৰে; কিন্তু যেতিয়া কোনোৱে ন্যায় আৰু সত্যৰ কথা কয়, এই শব্দবোৰৰ অৰ্থ সকলো মানুহৰ বাবে একে। (১৪০ বি চি)

তাৎক্ষণিক সকাহ পাবলগীয়া দহৰ পৰা ১৩০ হাজাৰ ভুক্তভোগীয়ে এনেবোৰ প্ৰশ্নৰ যিমান গুৰুত্বপূৰ্ণ হ'লেও ইয়াৰ উত্তৰৰ বাবে অপেক্ষা কৰি থাকিব নোৱাৰে। সেইবোৰ ন্যায়িক প্ৰক্ৰিয় চলি থকা কালত সমাধান কৰিব পৰা যাব [১৪২ ডি-ই]।

এই বিবাদৰ নিষ্পত্তি সমল আৰু পৰিস্থিতিৰ ওপৰত কৰা হয় যিয়ে সেয়া এক ন্যায়সংগত বিবাদৰ নিষ্পত্তি বুলি আদালতক পতিয়ন নিয়াইছিল। ইয়াৰ অৰ্থ এইটো নহয় যে এই আদালতে পুনৰীক্ষণ ক্ষমতা প্ৰয়োগ চুক্তিলৈ ইয়াৰ ওপৰত কৰ্তব্য আৰোপ চুক্তি পৰা যিকোনো গুৰুত্বপূৰ্ণ সমল আৰু যিকোনো বাধ্যতামূলক পৰিস্থিতিক বন্ধ কৰি দিব। আন সকলো মানৱ প্ৰতিষ্ঠানৰ দৰে এই আদালতটোও মানৱীয় আৰু ইয়াৰ দ্বাৰা ভুল হ'ব পাৰে। সেই সন্দৰ্ভত আৰু পৰিৱেশত আদালতৰ আগত যি ন্যায়সংগত আৰু যুক্তিসংগত যেন লাগে, সেইটো একে ধৰণেৰে আনৰ বাবে একে যেন নালাগিবও পাৰে। চূড়ান্ত বিশ্লেষণত কোনটো মত শুদ্ধ, সেই কথা বিচাৰ কৰিব লাগিব এই দেশৰ হাজাৰ হাজাৰ নিৰীহ নাগৰিকৰ অপ্ৰয়োজনীয় কষ্ট ভোগ দূৰ কৰিবলৈ ই কি কৰিছে তাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি।[১৪২ এফ-জি]

আদালতৰ সিদ্ধান্তবোৰৰ প্ৰতি আন্দোলনমূলক চাপৰ দ্বাৰা প্ৰতিক্ৰিয়া বা পৰিৱৰ্তন বা নিৰ্ধাৰণ কৰিব নোৱাৰি। যদি কোনো সিদ্ধান্ত ভুল হয়, তেন্তে সংশোধনৰ প্ৰক্ৰিয়া আইনৰ দ্বাৰা স্বীকৃত ধৰণে হ'ব লাগিব। আইন অনুসৰি সংশোধনমূলক প্ৰক্ৰিয়া উত্থাপন হ'লে সেয়া শুনা হ'ব আৰু আদালতে আইন আৰু ন্যায়ৰ সাপেক্ষে কাম কৰিব। বিষয়টো এক গণ দুৰ্যোগৰ বলি হোৱা বৃহৎ সংখ্যক লোকৰ স্বাৰ্থৰ সৈতে জড়িত। আদালতে এই আন্তৰিক আশাৰে বিবাদৰ নিষ্পত্তিৰ নিৰ্দেশ দিছিল যে এয়া এক উপকাৰী কাম হ'ব আৰু তেওঁলোকক তৎক্ষণাত সকাহ দিব পৰা যাব, কিয়নো, কাইলৈ তেওঁলোকৰ বহুতৰে বাবে বহু পলম হৈ যাব পাৰে। কিন্তু গোচৰটো ন্যায় প্ৰক্ৰিয়াৰ বিশ্বাসযোগ্যতা আৰু ৰাজহুৱা আস্থাৰ সৈতেও সমানেই

জড়িত। [১৪৩ বি, ডি-ই] এই আদালতৰ ওপৰত আস্থা থকাসকলে হতাশ হোৱাৰ কোনো কাৰণ নাই। [১৪৩ এফ]

এম. চি. মেহতা বনাম ভাৰত চৰকাৰ এ. আই. আৰ. ১৯৮৭ এছ. চি. 1 (১৮৬; ক্ষতিপূৰণ তত্ব, আৰ. ই. গুডিনঃ অক্সফৰ্ড জাৰ্নেল ফৰ লিগেল ষ্টাডিজ, ১৯৮৯ পৃষ্ঠা ৫৭ আৰু ৱালেছ মেণ্ডেলছন, চুপ্ৰিম ক'ৰ্ট ষ্টেটক্ৰাফ্ট-আইনৰ নীতি আৰু মানুহ প্ৰসঙ্গত উল্লেখ কৰা হৈছে।

ৰায়ঃ

দেৱানী আবেদনৰ বিচাৰঃ ১৯৮৮ চনৰ ৩১৮৭ আৰু ৩১৮৮ নম্বৰৰ দেৱানী আপীল। ১৯৮৮ চনৰ ২৬ নং চি.আৰ.ত মধ্যপ্ৰদেশ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ ৪.৪.১৯৮৮ দিয়া ৰায় আৰু আদেশৰ পৰা।

আপীলকাৰীৰ হৈ অনিল বি দেৱান, জে. বি. দাদাচাঞ্জী, শ্ৰীমতী এ. কে. বাৰ্মা। প্ৰতিবাদীৰ হৈ কে. পৰশাৰণ, এ. মাৰিয়াৰপুথম, মিছ এ. সুভাসিনী আৰু চি. এল. চাহু।

আদালতে নিম্নলিখিত আদেশ প্ৰদান কৰেঃ

১৯৮৪ চনৰ ২ ডিচেম্বৰৰ মাজনিশা সংঘটিত হোৱা ভূপাল গেছ নিৰ্গমণ দুৰ্ঘটনাটো আবেদনকাৰীয়ে পৰিচালনা কৰা কীটনাশক কাৰখানাৰ পৰা মাৰাত্মক ৰাসায়নিক ধোঁৱা ওলোৱাৰ ফলত সংঘটিত হৈছিল। এই ঘটনাটো আছিল অভূতপূৰ্বভাৱে ভয়াবহ এক ভয়ংকৰ ঔদ্যোগিক দুৰ্যোগ, যি অন্তৰ্নিহিতভাৱে বিপজ্জনক প্ৰযুক্তিৰ অমানৱীয় পৰিণামৰ এক ভয়ংকৰ স্মৃতি বহন কৰে। এই দুৰ্ঘটনাৰ ফলত ২৬০০ নিযুত নিৰীহ লোকৰ প্ৰাণহানি হোৱাৰ লগতে ইয়াৰ ফলত ভূপালৰ হাজাৰ হাজাৰ নিৰীহ নাগৰিক শাৰীৰিকভাৱে অক্ষম বা বিভিন্ন ধৰণে ক্ষতিগ্ৰস্ত হৈছিল। দুৰ্ঘটনাটোৰ এনে ভয়াবহ পৰিণতিত অৰিহণা যোগাইছিল উদ্যোগটোত ব্যৱহাৰ কৰা মিথাইল আইছ'-ছাইনেট নামৰ এক মাৰাত্মক বিষে। এই পদাৰ্থই মানুহৰ জীৱন আৰু পৰিৱেশ উভয়ৰে যথেষ্ট ক্ষতি কৰাৰ সম্ভাৱনা বহন কৰে। পৰিস্থিতি আৰু বেয়া কৰি তোলা কথাটো আছিল প্ৰি-পেকেজ কৰা সাহায্য পদ্ধতিৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰস্তুতিৰ আপাত অমিল। এনে লাগে যেন কোনো দুৰ্ঘটনা সংঘটিত হ'লে বিষৰ প্ৰভাৱ দ্ৰুতভাৱে নিষ্ক্ৰিয় কৰিব পৰাকৈ পৰ্যাপ্ত বৈজ্ঞানিক জ্ঞানৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি কোনো প্ৰতিষ্ঠিত প্ৰট'কল বা নিৰ্দেশনা নাছিল।

বৰ্তমানৰ উদ্দেশ্যৰ বাবে বহুজাতিক কোম্পানীটোৰ পৰা ক্ষতিপূৰণ আদায়ৰ লক্ষ্যৰে চলি থকা আইনী প্ৰক্ৰিয়াৰ জটিল সবিশেষত আমি গভীৰভাৱে সোমাই যোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই। এই আইনী প্ৰক্ৰিয়াসমূহ প্ৰথমে আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰত আৰু তাৰ পিছত ১৯৮৬ চনৰ গোচৰ নং ১১৩ ৰ অধীনত ভূপালৰ জিলা আদালতত আৰম্ভ কৰা হৈছিল।১৯৮৮ চনৰ ৪ এপ্ৰিলৰ মধ্যপ্ৰদেশ উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ আদেশৰ কথা উল্লেখ কৰিলেই যথেষ্ট।এই আদেশত অন্তৰৰ্তীকালীন সময়সীমা সংশোধন কৰা হৈছিল আৰু ১৯৮৭ চনৰ ১৭ ডিচেম্বৰৰ পৰা জিলা ন্যায়াধীশে জাৰি কৰি ৫০ লাখ টকাৰ অন্তৰৰ্তীকালীন ক্ষতিপূৰণ হিচাপে ২৫০ কোটি টকা প্ৰদান কৰা হয়। মন কৰিবলগীয়া যে ভাৰত চৰকাৰ আৰু ইউনিয়ন কাৰ্বাইড কৰ্পৰেশ্যন দুয়োটাই এই আদেশৰ বিৰুদ্ধে আবেদন জনাইছিল।

এই আদালতে ১৯৮৯ চনৰ ১৪ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখে দিয়া আদেশৰ দ্বাৰা সেই আবেদনসমূহৰ ক্ষেত্ৰত নিৰ্দেশ দিছিল যে সামগ্ৰিকভাৱে ৪৭০ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰৰ নিষ্পত্তি হওক আৰু... সকলো দেৱানী আৰু অপৰাধমূলক কাৰ্য্যবিধিৰ অৱসান ঘটোৱা হওক।

আদেশৰ আৰম্ভণিতে কোৱা হৈছে যেঃ

“গোচৰৰ বিভিন্ন দিশৰ ওপৰত সতৰ্কতাৰে বিবেচনা কৰাৰ পিছত, য’ত তথ্য, পৰিস্থিতি, পক্ষসমূহৰ আবেদন, বিস্তৃত তথ্য, আমেৰিকাত চলি থকা কাৰ্য্যবিধিৰ তথ্য, বিভিন্ন পৰ্যায়ত পক্ষদ্বয়ৰ মাজত বিনিময় কৰা অফাৰ আৰু প্ৰতি অফাৰ আদিৰ উপৰি আইনী জটিলতাৰ বাবে ভূপাল গেছ দুৰ্যোগৰ ফলত হোৱা অপৰিসীম মানৱীয় দুখ-কষ্টক আদালতে মানি লৈছে। দুৰ্যোগৰ ফলত ক্ষতিগ্ৰস্তসকলক তাৎক্ষণিক আৰু যথেষ্ট পৰিমাণে সকাহ দিয়াৰ জৰুৰী প্ৰয়োজনীয়তাৰ বাবে আদালতে এই গোচৰটো পক্ষসমূহৰ মাজত সৰ্বাংগীন নিষ্পত্তিৰ বাবে অতি উপযুক্ত বুলি বিবেচনা কৰে। এই নিষ্পত্তিয়ে দুৰ্যোগৰ সৈতে জড়িত আৰু ইয়াৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা সকলো চলি থকা মামলা, দাবী, অধিকাৰ, আৰু দায়বদ্ধতা সামৰি ল'ব...”

(গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা হৈছে)

এই আদালতক সৈমান কৰাব পৰা নিষ্পত্তিৰ নিৰ্দেশ দিয়াৰ কাৰণসমূহৰ ৰূপৰেখা দাঙি ধৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ। এই স্পষ্টীকৰণৰ উদ্দেশ্য হৈছে পৰ্যালোচনা বিচৰাসকলে তেওঁলোকৰ পৰ্যালোচনাৰ বাবে কৰা অনুৰোধৰ সমাধানত আদালতক ফলপ্ৰসূভাৱে

সহায় কৰাৰ সুযোগ প্ৰদান কৰা। মন কৰিবলগীয়া যে কাৰণসমূহৰ বিবৃতিটোত কোনো সিদ্ধান্তক চূড়ান্তভাৱে দিয়া হোৱা নাই; কিন্তু এক মুক্ত ভাৱ ৰাখি প্ৰদান কৰা হৈছে যাতে সিদ্ধান্তটোৰ যিকোনো ভুল আৰু বাধ্যতামূলক আইনী বা বাস্তৱিক দুৰ্বলতাক জাৰি-জোকাৰি চাব পাৰি আৰু সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ১৩৭ ৰ অধীনত পুনৰীক্ষণৰ কৰিব পাৰি।

উভয় পক্ষই উত্থাপন কৰা তথ্য আৰু পৰিস্থিতি, যত আবেদন, প্ৰমাণ, আমেৰিকাৰ আদালতত চলি থকা গোচৰ, অফাৰ আৰু কাউন্টাৰ অফাৰ, জটিল আইনী আৰু বাস্তৱিক বিষয়, আৰু ভূপাল গেছ দুৰ্যোগৰ ফলত হোৱা অপৰিসীম দুখ-কষ্ট আদি ভালদৰে বিবেচনা কৰাৰ পিছত আমাৰ বিশ্বাস যে এই গোচৰটো এটা ব্যাপক দুৰ্যোগৰ ফলত হোৱা ক্ষতিৰ বাবে ভুক্তভোগীক ক্ষতিপূৰণ দিয়াৰ বাবে অত্যন্ত প্ৰয়োজনীয়। এই নিষ্পত্তিয়ে দুৰ্যোগৰ সৈতে জড়িত আৰু ইয়াৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা সকলো আইনী ব্যৱস্থা, দাবী, অধিকাৰ, আৰু দায়িত্ব সামৰি লব। (গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা হৈছে)

আমাৰ দৃষ্টিত এইটো প্ৰতীয়মান হয় যে এই আদালতক বিবাদৰ নিষ্পত্তি আদেশ দিবলৈ প্ৰেৰিত কৰা কাৰণবোৰ নিৰ্ধাৰণ কৰিব লাগে, যাতে পুনৰীক্ষণ বিচৰাসকলে পুনৰীক্ষণৰ বাবে কৰা অনুৰোধৰ সৈতে সন্তোষজনকভাৱে মোকাবিলা কৰাত আদালতক ফলপ্ৰসূভাৱে সহায় কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব পাৰে। কাৰণসমূহৰ বিবৃতিটোত কোনো সিদ্ধান্তক চূড়ান্তভাৱে দিয়া হোৱা নাই; কিন্তু এক মুক্ত ভাৱ ৰাখি প্ৰদান কৰা হৈছে যাতে সিদ্ধান্তটোৰ যিকোনো ভুল আৰু বাধ্যতামূলক আইনী বা বাস্তৱিক দুৰ্বলতাক জাৰি-জোকাৰি চাব পাৰি আৰু সংবিধানৰ অনুচ্ছেদ ১৩৭ ৰ অধীনত পুনৰীক্ষণৰ কৰিব পাৰি।

আদালতে তলত উল্লেখ কৰা কথাবোৰৰ চমু কাৰণ দাঙি ধৰাৰ পৰিকল্পনা কৰিছে।

(ক) আদালতে কেনেকৈ সামগ্ৰিক নিষ্পত্তিৰ বাবে ৪৭০ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰৰ পৰিমাণ নিৰ্ধাৰণ কৰিলে।

(খ) এই ৪৭০ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰৰ যোগফলক 'ন্যায্য, সমহাৰৰ আৰু যুক্তিসংগত' বুলি বিবেচনা কৰাৰ আঁৰৰ যুক্তি কি?

(গ) তৃতীয় বিশ্বৰ গণতন্ত্ৰৰ সৈতে সমসাময়িকভাৱে যথেষ্ট প্ৰাসংগিকতা থকা সত্বেও উন্নয়নশীল দেশসমূহত বিপজ্জনক প্ৰযুক্তিৰে কাম কৰা বৃহৎ বহুজাতিক

নিগমসমূহৰ দায়বদ্ধতাৰ সম্পৰ্কে আদালতে কিয় কিছুমান উল্লেখযোগ্য আইনী প্ৰশ্নৰ ক্ষেত্ৰত কোনো আদেশ দিয়াৰ পৰা বিৰত থাকিল।

নিষ্পত্তিৰ সেই অংশটোৰ এই পৰ্যালোচনাৰ সম্পৰ্কত আন এটা দিশ আছে যিয়ে অপৰাধমূলক কাৰ্য্যবিধিৰ অৱসান ঘটাইছিল। এই বিষয়ত পুনৰীক্ষণ আবেদনসমূহত উত্থাপিত প্ৰশ্নসমূহ সযতনে বিবেচনা কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা থকা যেন লাগে। গতিকে এই বিষয়টোৰ ফলাফল যিকোনো দিশতে প্ৰভাৱিত বা পূৰ্বনিৰ্ধাৰিত কৰিব পৰা কোনোধৰণৰ বক্তব্য বা ৰায়দানৰ পৰা বিৰত থাকিব এই আদালত।

নিষ্পত্তিত উপনীত হোৱাৰ প্ৰধান চালিকা শক্তি আছিল তাৎক্ষণিক ক্ষতিপূৰণৰ জৰুৰী প্ৰয়োজনীয়তা। ভুক্তভোগীসকলে অসীম দুখ-কষ্ট সহ্য কৰিব লগা হৈছিল । কেৱল সৎভাৱে জীৱিকা নিৰ্বাহৰ চেষ্টা কৰা বহু ব্যক্তি এই ভয়ংকৰ দুৰ্যোগৰ ফলত নিঃস্ব হৈ পৰিছিল। চাৰি বছৰীয়া আইনী প্ৰক্ৰিয়া চলি থকাৰ পাছতো ইউনিয়ন কাৰ্বাইড কৰ্পৰেশ্যনৰ দায়বদ্ধতা আৰু ক্ষতিপূৰণৰ পৰিমাণ সম্পৰ্কীয় মৌলিক প্ৰশ্নসমূহ সমাধান নোহোৱাকৈয়ে থাকিল। এইবোৰ নিঃসন্দেহে সমাধানৰ প্ৰয়োজনীয়তা থকা গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয় যদিও পৰ্যাপ্ত খাদ্য আৰু ঔষধৰ অভাৱ আৰু মৃত্যুৰ অহৰহ ভাবুকি আৰু অহৰহ যন্ত্ৰণাৰ সন্মুখীন হোৱা হাজাৰ হাজাৰ নিৰীহ নাগৰিকৰ ভয়াৱহ পৰিস্থিতিয়ে তাৎক্ষণিকভাৱে সকাহৰ উৎস বিচাৰি উলিওৱাটো অতি জৰুৰী কৰি তুলিছিল। আইনী নিখুঁততা আৰু জটিল আইনী নীতিৰ বিবেচনাক যথেষ্ট সংখ্যক ভুক্তভোগীৰ অস্তিত্ব ৰক্ষা কৰাৰ জৰুৰী আৰু আকিস্মক প্ৰয়োজনীয়তাই ছায়াচ্ছন্ন কৰি তুলিছিল।

আইনী ব্যৱস্থাৰ বিলম্ব সম্পৰ্কে সকলোৱে জ্ঞাত। অতি সাধাৰণ গোচৰতো, য'ত প্ৰমাণ কেইখনমান নথি-পত্ৰ আৰু কেইজনমান সাক্ষীৰ মৌখিক সাক্ষ্যৰে গঠিত, তেনে ক্ষেত্ৰতো মামলাৰ ফলাফল চাবলৈ কেইবাবছৰ সময় লাগে আৰু ই আইনৰ এটা দুখজনক বৈশিষ্ট্য হৈ পৰিছে। এই বিলম্বটো অতি মাৰাত্মক দুৰ্ঘটনা আৰু সন্দেহাতীতভাৱে জৰুৰীকালীন ক্ষেত্ৰতো স্পষ্ট হৈ পৰে। এইবোৰ হৈছে কঠোৰ বাস্তৱ। বৰ্তমানৰ গোচৰটোত আমি গণ দুৰ্যোগৰ বলি হোৱা লোকৰ হৈ ক্ষতিপূৰণৰ দাবীৰ সৈতে মোকাবিলা কৰিছো। ইয়াৰ লগত জড়িত জটিলতা আৰু আইনী বিষয়সমূহৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি নিৰপেক্ষ দৃষ্টিভংগী থকা যিকোনো ব্যক্তিয়ে ভাৰত আৰু পিছলৈ আমেৰিকা উভয়তে বিভিন্ন আদালতৰ মাজেৰে চলি থকাৰ সময়ত মামলা প্ৰক্ৰিয়াটোৰ সময়সাপেক্ষ প্ৰকৃতিক স্বীকাৰ কৰিব।

যথেষ্ট সংখ্যক দৰিদ্ৰ আৰু দুৰ্বল লোকক ক্ষতিগ্ৰস্ত কৰা এই সৰ্ববৃহৎ ট্ৰেজেডীৰ প্ৰতি জনসাধাৰণৰ সঁহাৰি মূলতঃ দায়ী ঔদ্যোগিক প্ৰতিষ্ঠানটোৰ প্ৰতি ন্যায্য ক্ষোভ প্ৰকাশ কৰাতেই সীমাবদ্ধ হৈ থকাটো সঁচাকৈয়ে এক ৰাষ্ট্ৰীয় উদ্বেগৰ কাৰণ। কিন্তু গোচৰৰ চূড়ান্ত সমাধানৰ বাবে অপেক্ষা কৰি থাকোঁতে যাতে ভুক্তভোগী বিপদত নপৰে তাৰ বাবে ৰাজহুৱা সমৰ্থিত সাহায্য পুঁজি স্থাপনৰ কোনো সংহত প্ৰচেষ্টা চলোৱা হোৱা নাই। মন কৰিবলগীয়া যে শেহতীয়াকৈ গুজৰাটৰ খৰাং পৰিস্থিতিৰ সময়ত ৰাজহুৱা কৰ্তব্যবোধৰ দ্বাৰা প্ৰবলভাৱে অনুপ্ৰাণিত ব্যক্তিসকলৰ নিষ্ঠাবান প্ৰচেষ্টাই কাষৰীয়া পৰিস্থিতিত চলি থকা দুৰ্ভিক্ষৰ সময়ত গৰু-ম'হ আদিৰ ক্ষতি যথেষ্ট পৰিমাণে লাঘৱ কৰিছিল।

এই আদালতে ন্যায়িক আৰু মানৱীয় দুয়োটা দৃষ্টিকোণৰ পৰাই ভুক্তভোগীসকলৰ বাবে তাৎক্ষণিক সকাহ নিশ্চিত কৰাটো এক অতি প্ৰয়োজনীয় কৰ্তব্য হিচাপে গণ্য কৰিছে। এই কৰ্তব্য পালন কৰোঁতে আদালতে কোনো নিষিদ্ধ এলেকাত প্ৰৱেশ কৰা নাই। এই দিশত স্বাভাৱিকতেই আমেৰিকাৰ ন্যায়াধীশ কীনানে আৰু ভূপালৰ বিদ্বান জিলা ন্যায়াধীশে পূৰ্বে কিছু প্ৰচেষ্টা চলাইছিল। এই আদালতে যি কৰিলে সেয়া ইতিমধ্যে চলি অহা কামৰ ধাৰাবাহিকতাহে। আপীলত যুক্তিৰ আৰম্ভণিৰে পৰাই আদালতে দুয়োপক্ষৰ অধিবক্তাসকলক ন্যায়সংগত আৰু ন্যায্য নিষ্পত্তিৰ বাবে চেষ্টা কৰিবলৈ উৎসাহিত কৰিছিল। তদুপৰি যেতিয়া অধিবক্তাই শুনানিৰ পুনৰ সময় নিৰ্ধাৰণ কৰিবলৈ আহ্বান জনায়, তেতিয়া নিষ্পত্তিৰ পৰামৰ্শ পুনৰবাৰ উল্লেখ কৰা হয়। দুয়োপক্ষৰ অধিবক্তাই নিষ্পত্তিৰ চেষ্টা কৰাৰ ধাৰণাটোৰ প্ৰতি ইতিবাচক সঁহাৰি জনায়। কিন্তু সফলতাৰ সম্ভাৱনাৰ সন্দৰ্ভত তেওঁলোকে এক বিশেষ মাত্ৰাত অস্বস্তি আৰু সন্দেহ প্ৰকাশ কৰিছিল। তেওঁলোকে আঙুলিয়াই দিয়াৰ দৰে নিষ্পত্তিৰ প্ৰচেষ্টাৰ ওপৰত অজ্ঞাত আনকি দায়িত্বহীন সমালোচনাও হৈছিল আৰু তেতিয়া তেওঁলোকে এনে আলোচনাৰ পূৰ্বৰ অভিজ্ঞতাৰ উদাহৰণো দিছিল। বিদ্বান এটৰ্ণী জেনেৰেলে মন্তব্য কৰিছিল যে নিষ্পত্তিৰ ক্ষেত্ৰত অতি বাস্তৱসন্মত, আন্তৰিক আৰু নিষ্ঠাবান প্ৰচেষ্টাও উদ্দেশ্যপ্ৰণোদিত সমালোচনাৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হয়। আদালতে বিদ্বান অধিবক্তাক পাৰস্পৰিক নিষ্পত্তিৰ উদ্দেশ্য আগত ৰাখি পূৰ্বৰ অনুষ্ঠানত দিয়া অফাৰ আৰু কাউন্টাৰ অফাৰৰ সন্দৰ্ভত সবিশেষ প্ৰদান কৰিবলৈ অনুৰোধ জনায়। দুয়োপক্ষৰ অধিবক্তাদ্বয়ে সামগ্ৰিক নিষ্পত্তিৰ উদ্দেশ্য আগত ৰাখি আগবঢ়োৱা পূৰ্বৰ অফাৰৰ তথ্য দাখিল কৰে যাক সেইক্ষেত্ৰত যুক্তিসংগত ভিত্তি হিচাপে গণ্য কৰা হয়।

পূৰ্বৰ আলোচনাত লাভ কৰা অগ্ৰগতিৰ ৰূপৰেখা স্পষ্টভাৱে উল্লেখ কৰা হৈছে, আৰু এই নথিসমূহ চৰকাৰী অভিলেখত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে। মিষ্টাৰ নাৰিমানে বুজাই দিছে যে তেওঁৰ মক্কেলে পূৰ্বৰ ৩৫০ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰৰ প্ৰস্তাৱ বজাই ৰাখিব। ইয়াৰ উপৰিও তেওঁ যুক্তি দৰ্শায় যে তেওঁৰ মক্কেলেও আমেৰিকাত চলিত হাৰত ৩৫০ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰৰ যোগফলত উপযুক্ত সুত অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ প্ৰস্তাৱ দিছিল, যাৰ ফলত সুত সমন্বিতে মুঠ ৪২৬ মিলিয়ন মাৰ্কিন ডলাৰ হৈছে। মিষ্টাৰ নাৰিমানে মন্তব্য কৰে যে তেওঁৰ মক্কেলে বিশ্বাস কৰে যে এই ধনৰাশি ইয়াৰ বাবে সন্মতি দিব পৰা সৰ্বোচ্চ পৰিমাণ। ৪২৬ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰৰ প্ৰস্তাৱ সন্দৰ্ভত বিদ্বান এটৰ্নী জেনেৰেলে ইয়াক গ্ৰহণ কৰিবলৈ অক্ষমতা প্ৰকাশ কৰি ৫০০ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰতকৈ কম যিকোনো ধনৰাশি যুক্তিসংগত নহব বুলি দৃঢ়তাৰে কয়। দুয়োপক্ষৰ অধিবক্তাই উপযুক্ত ক্ষতিপূৰণৰ পৰিসংখ্যা নিৰ্ণয় কৰাৰ বিষয়টো আদালতলৈ এৰে। গতিকে আদালতে বিবেচনা কৰিবলগীয়া বিকল্পৰ পৰিসৰ আছিল, শ্ৰী নাৰিমানৰ সৰ্বোচ্চ প্ৰস্তাৱ ৪২৬ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰ আৰু আনহাতে আছিল বিদ্বান এটৰ্নী জেনেৰেলে পৰামৰ্শ দিয়া ন্যূনতম ৫০০ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰ।

এনে পৰিস্থিতিৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি আদালতে এটা নিৰ্দিষ্ট ৰাশিৰ পৰিমাণ নিৰ্ণয়ৰ ভিত্তি হিচাপে লৈছিল প্ৰথম দৰ্শনতে লাভ কৰা সমল আৰু এইক্ষেত্ৰত ভাৰতীয় ন্যায়িক প্ৰক্ৰিয়াৰ অন্তৰ্নিহিত সম্ভাব্য বিলম্ব আৰু পৰৱৰ্তী সময়ত আমেৰিকাত এই ডিক্ৰীটো উত্থাপন কৰাৰ উদ্দেশ্যে পঞ্জীয়ন কৰাকে ধৰি বিভিন্ন কাৰকৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰখা হৈছিল। ফলত আদালতে এই নিষ্পত্তিৰ ভেটি হিচাপে ৪৭০ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰ ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়ে যদিহে এই ধনৰাশি যুক্তিসংগত সময়ৰ বাবে সুতৰ সৈতে সংযুক্ত কৰা হয় আৰু দাবীদাৰসকলৰ মাজত প্ৰকৃত বিতৰণ বাকী থকা অৱস্থাত প্ৰায় ৫০০ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰ বা ইয়াৰ সমতুল্য পৰিমাণ বিদ্বান এটৰ্নী জেনেৰেলে পৰামৰ্শ দিয়াৰ দৰে ৭৫০ কোটি টকা হ'ব। দুয়োটা পক্ষই এই নিৰ্দেশ মানি চলিবলৈ সন্মত হয়।

মন কৰিবলগীয়া যে নিষ্পত্তিৰ প্ৰস্তাৱসমূহৰ মূল্যায়ন কৰোঁতে চৰকাৰৰ হাতত ভুক্তভোগীসকলক প্ৰতিনিধিত্ব আৰু তেওঁলোকৰ হৈ কাম কৰাৰ একচেটিয়া বিধিগত কৰ্তৃত্ব আছে বুলি ধৰি লৈ কৰা হৈছিল আৰু এই ক্ষেত্ৰত দুয়োজন অধিবক্তাৰ কোনো আপত্তি থাকিব নালাগে। এই আদেশ দিয়াৰ ক্ষেত্ৰত ভূপাল গেছ নিৰ্গমণ দুৰ্যোগ (পঞ্জীয়ন আৰু দাবী কাৰ্যবাহী)আইন, ১৯৮৫ এখন বৈধ আইন। কিন্তু

যদিহে ইয়াৰ বৈধতাক প্ৰত্যাহ্বান জনাই চলি থকা কাৰ্য্যবিধিত আইনখনৰ বাতিল ঘোষণা কৰা হয়, তেন্তে সেই সিদ্ধান্তৰ আলম লৈ ১৯৮৯ চনৰ ১৪ ফেব্ৰুৱাৰীত প্ৰদান কৰা আদেশৰ পুনৰ মূল্যায়ন কৰিব লাগিব।

আমি এইটো স্পষ্ট কৰিব লাগিব যে যদি এই আদালতত কোনো তথ্য দাখিল কৰা হয় যি তথ্যই যুক্তিসংগতভাৱে প্ৰকাশ কৰে যে ইউনিয়ন কাৰ্বাইড কৰ্পৰেশ্যনে পূৰ্বৰ কোনো এটা সময়ত ৪৭০ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰৰ সম্পূৰ্ণ ডাউন পেমেণ্টতকৈ অধিক ধন পৰিশোধ কৰাৰ প্ৰস্তাৱ দিছিল, তেন্তে এই আদালতে তৎক্ষণাত নিজাববীয়াকৈ ব্যৱস্থা লওক। এই কাৰ্য্যত সংশ্লিষ্ট পক্ষসমূহক মাতি আনি ১৯৮৯ চনৰ ১৪ ফেব্ৰুৱাৰী তাৰিখৰ আদেশ কিয় বাতিল কৰা উচিত নহয়, আৰু পক্ষসমূহে নিজৰ মূল স্থিতিলৈ ঘূৰি অহাৰ কাৰণ উল্লেখ কৰাটো সামৰি লোৱা হ’ব।

পৰৱৰ্তী প্ৰশ্নটো এই আদালতে ৪৭০ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰক কিয় যুক্তিসংগত বুলি গণ্য কৰিলে তাৰ আঁৰৰ যুক্তিৰ সৈতে জড়িত। এই কথা বুজা প্ৰয়োজন যে এই মূল্যায়নৰ পৰিমাণ নিৰ্ণয় প্ৰক্ৰিয়াৰ পৰা স্বাধীনভাৱে কৰা হোৱা নাই। এই প্ৰসংগত "যুক্তিযুক্ততা"ৰ ধাৰণাটো বিচাৰৰ জৰিয়তে সঠিক মূল্যায়নৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ নকৰি বিবাদৰ নিষ্পত্তিৰ কথা বিবেচনা কৰি এক বহল আৰু সাধাৰণ অনুমানৰ ভিত্তিত কৰা হৈছে। মূল প্ৰশ্নটো হ’ল এয়া নিষ্পত্তি হিচাপে কিমান ফলপ্ৰসূ আৰু বাস্তৱসন্মত হ’ব, যিয়ে বিলম্ব, অনিশ্চয়তা এৰাই চলাত সহায় কৰিব আৰু তাৎক্ষণিকভাৱে ধন পৰিশোধ কৰাটো নিশ্চিত কৰিব। অনুমানটো, স্বাভাৱিকতে বিচাৰৰ দৰে সঠিক হ’ব নোৱাৰে।

এই বিষয়ত বিবেচনা কৰিবলগীয়া আন এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশ আছিল অফাৰ আৰু কাউণ্টাৰ অফাৰৰ মাজৰ পৰিসৰ, যিটো ৪২৬ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰৰ পৰা ৫০০ নিযুত মাৰ্কিন ডলাৰৰ ভিতৰত আছিল। আদালতে তথ্যৰ ৰূপত উপলব্ধ আন আন সমলসমূহো পৰ্যালোচনা কৰে, য'ত আছিল আবেদনত উল্লেখ কৰা পৰিসংখ্যা, উচ্চ ন্যায়ালয়ে প্ৰদান কৰা আনুমানিক পৰিসংখ্যা, আৰু যুক্তি প্ৰদৰ্শনৰ সময়ত আলোচনা কৰা কিছুমান পৰিসংখ্যা।

এই আইনৰ অধীনত অনেক দাবী আছিল। এনে পৰিস্থিতিত এই কথা উলাই কৰিব নোৱাৰি যে ইয়াৰে কিছুসংখ্যকৰ কোনো ন্যায়সংগত ভিত্তি নাথাকিবও পাৰে। সেয়েহে মৃত্যু আৰু শাৰীৰিক আঘাতৰ গোচৰৰ সন্দৰ্ভত প্ৰথম প্ৰথম দৰ্শনতে বিতৰ্কহীন কিছুমান পৰিসংখ্যাৰ ওপৰত আমাৰ মূল্যায়ন কৰাটো যুক্তিসংগত বুলি

ধৰা হৈছিল। চিকিৎসালয়ত চিকিৎসা কৰা ব্যক্তিৰ নিৰ্দিষ্ট সংখ্যাই এই ক্ষেত্ৰত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ সূচক হিচাপে কাম কৰিছিল। বাদীয়ে নিজেই আবেদনত প্ৰদান কৰা গুৰুতৰভাৱে আঘাতপ্ৰাপ্ত ব্যক্তিৰ পৰিসংখ্যাৰ সত্যাসত্যক লৈ আদালতে সন্দেহ কৰাৰ কোনো কাৰণ নাই।

উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ নিৰ্দেশ আৰু বাদীয়ে নিজে দিয়া যুক্তিৰ ভিত্তিত মৃত্যুজনিত গোচৰ আৰু গুৰুতৰ ব্যক্তিগত আঘাতৰ সৈতে জড়িত গোচৰৰ সংখ্যাৰ ভিত্তিত প্ৰথম দৰ্শনতে এক সিদ্ধান্তত উপনীত হোৱা সম্ভৱপৰ হৈ উঠিছিল। উচ্চ ন্যায়ালয়ে মন্তব্য কৰিছিলঃ

“পৰিস্থিতিৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি, আনকি ৰাজ্য চৰকাৰৰ দাবী সঞ্চালকৰ ওচৰত দাখিল কৰা অসংখ্য দাবীৰ ভিতৰত মৃত্যু আৰু ব্যক্তিগত আঘাতৰ সৈতে সম্পৰ্কিত কিছুমান দাবী মিছা হ’ব পাৰে বুলি বিবেচনা কৰিলেও, বাদী ভাৰত চৰকাৰে ইয়াৰ সংশোধিত অভিযোগত প্ৰদান কৰা সংখ্যাটোৰ সঠিকতাৰ ওপৰত সন্দেহ কৰাৰ কোনো বৈধ কাৰণ নাই। ক্ষতিৰ অন্তৰ্বৰ্তীকালীন পৰিশোধ প্ৰদানৰ উদ্দেশ্যে এই সংখ্যাটো আত্মবিশ্বাসেৰে গ্ৰহণ কৰিব পাৰি। অভিযোগকাৰী ভাৰত চৰকাৰে দাবী কৰিছে যে এই দুৰ্যোগৰ ফলত মুঠ ২৬৬০ জন ব্যক্তিৰ কৰুণ মৃত্যু ঘটিছিল আৰু ৩০০০০ৰ পৰা ৪০০০০ লোক গুৰুতৰভাৱে আহত হৈছিল।”

সন্দেহৰ কোনো স্থল নাই যে 'গুৰুতৰ আঘাত' হিচাপে চিহ্নিত গোচৰবোৰে দুয়োটা শ্ৰেণীক সামৰি লয়, যাৰ ভিতৰত আছে বিভিন্ন মাত্ৰাত আহি পৰা স্থায়ীভাৱে হোৱা সম্পূৰ্ণ অক্ষমতা আৰু আংশিকভাৱে আহি পৰা অক্ষমতা, আৰু বিভিন্ন মাত্ৰাৰ অস্থায়ী বা আংশিক অক্ষমতা। উচ্চ ন্যায়ালয়ে বাদী, ভাৰত চৰকাৰৰ সংশোধিত আবেদনত দাখিল কৰা বিবৃতি আৰু দাবীৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি ইয়াৰ প্ৰাথমিক সিদ্ধান্তত উপনীত হৈছিল।

অন্তৰ্বৰ্তীকালীন ক্ষতিপূৰণৰ পৰিমাণ নিৰ্ধাৰণৰ ক্ষেত্ৰত উচ্চ ন্যায়ালয়ে মটৰ পৰিবহন আইনৰ অধীনত মাৰাত্মক দুৰ্ঘটনা বা ব্যক্তিগত আঘাতৰ সৈতে জড়িত গোচৰত প্ৰদান কৰা ক্ষতিপূৰণৰ সাধাৰণ মানদণ্ড গ্ৰহণ কৰা নাই। এই কথা সৰ্বজনবিদিত যে, শিশুৰ সৈতে জড়িত মাৰাত্মক দুৰ্ঘটনাৰ ক্ষেত্ৰত ক্ষতিপূৰণ সাধাৰণতে প্ৰচলিত নিয়ম অনুসৰি ১৫০০০ টকাৰ পৰা ৩০০০০ টকাৰ ভিতৰত হয়। এই গোচৰটোতো মৃতকৰ সংখ্যাৰ ভিতৰত সংখ্যাধিক্যই হ’ল শিশু আৰু তেওঁলোকো তেনেই চালুকীয়া বয়সৰ। আনকি প্ৰাপ্তবয়স্কসকলৰ ক্ষেত্ৰতো, তুলনামূলক গোচৰৰ ক্ষেত্ৰত মৃতক–

ব্যক্তিৰ সাধাৰণ ক্ষতিৰ হিচাপ অনুসৰি, আয় গোটৰ সাধাৰণ গুণক–পদ্ধতিৰে মূল্যায়ন কৰা ক্ষতিৰ পৰিমাণ ৮০০০০ টকাৰ পৰা ৫০০০০ টকাৰ ভিতৰত হ'ব।

কিন্তু উচ্চ ন্যায়ালয়ে উচিতভাৱেই এই সাধাৰণ মানদণ্ডবোৰ নাকচ কৰিছিল, কাৰণ এইবোৰ যদি প্ৰয়োগ কৰা হয়, তেন্তে মাৰাত্মক গোচৰত প্ৰদান কৰিবলগীয়া ক্ষতিপূৰণৰ মুঠ পৰিমাণ মুঠ ২০ কোটিতকৈ কমহে হ'ব পাৰে। উচ্চ ন্যায়ালয়ে ভাবিছিল যে ই এম. চি. মেহতা বনাম ভাৰত চৰকাৰ, এ. আই. আৰ. ১৯৮৭ এছ. চি. ১০৮৬–ৰ বিস্তাৰিত নীতি গ্ৰহণ কৰা উচিত। এনে উচ্চ মানদণ্ড প্ৰয়োগ কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰি উচ্চ ন্যায়ালয়ে মন্তব্য কৰিছিলঃ

"পূৰ্বে উল্লেখ কৰা অনুসৰি অভিযুক্ত অপৰাধীয়ে পৰিশোধ কৰিবলগীয়া ক্ষতিৰ পৰিমাণটো সম্পৰ্কিত অপৰাধৰ প্ৰকৃতিৰ সৈতে সংযুক্ত কৰিব লাগে আৰু জড়িত উদ্যোগটোৰ পৰিসৰ আৰু সম্পদৰ সৈতে আনুপাতিক হ'ব লাগে। কাৰণ ক্ষতিপূৰণৰ প্ৰতি এই দৃষ্টিভংগীৰ লক্ষ্য হৈছে ভৱিষ্যতে যাতে এনে পদক্ষেপে এক প্ৰতিৰোধক হিচাপে কাম কৰে... (গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে)

ক্ষতিপূৰণৰ এনে উচ্চ মানদণ্ড প্ৰয়োগ কৰি, উচ্চ ন্যায়ালয়ে এই ক্ষতিৰ মূল্যায়নৰ দিশে অগ্ৰসৰ হৈছে –

"উপৰোক্ত দিশসমূহ মনত ৰাখি আদালতে মন্তব্য দিয়ে যে এয়া অযুক্তিকৰ নহয় যে যদি গোচৰটো বিচাৰলৈ যায়, তেন্তে বাদী ভাৰত চৰকাৰে মৃত্যু আৰু ব্যক্তিগত আঘাতৰ সৈতে সম্পৰ্কিত দাবীৰ বাবে অন্ততঃ নিম্নলিখিত আনুমানিক পৰিমাণত বিচাৰ সুৰক্ষিত কৰিবঃ (ক)প্ৰতিটো মৃত্যুজনিত গোচৰৰ ক্ষেত্ৰত দুই লাখ টকা। (খ) মুঠ স্থায়ী অক্ষমতাৰ প্ৰতিটো ক্ষেত্ৰত দুই লাখ টকা। (গ) স্থায়ী আংশিক অক্ষমতাৰ প্ৰতিটো ক্ষেত্ৰত এক লাখ টকা। অস্থায়ী আংশিক অক্ষমতাৰ প্ৰতিটো ক্ষেত্ৰত ৫০০০০ টকা।"

ইয়াৰে আধা পৰিমাণ অন্তৰ্বতীকালীন ক্ষতিপূৰণ হিচাপে প্ৰদান কৰা হয়। ২৫০ কোটি টকাৰ ক্ষতিপূৰণ প্ৰদান কৰা হয়। মাৰাত্মক গোচৰ আৰু গুৰুতৰ ব্যক্তিগত আঘাতৰ সৈতে জড়িত গোচৰৰ সংখ্যাৰ ক্ষেত্ৰত উচ্চ ন্যায়ালয়ত কোনোৱে প্ৰত্যাহ্বান বা বিবাদৰ সৃষ্টি কৰা দেখা নাযায়। উচ্চ ন্যায়ালয়ে প্ৰদান কৰা এই তথ্য আৰু পৰিসংখ্যাসমূহে নিষ্পত্তি প্ৰক্ৰিয়াত এক নিৰ্দিষ্ট আৰু গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰিছে। তদুপৰি, লক্ষণীয় কথাটো হ'ল যে আমাৰ সন্মুখত মুঠ মাৰাত্মক ঘটনাৰ সংখ্যা

আছিল প্ৰায় ৩০০০ আৰু গুৰুতৰ আৰু গুৰুতৰ ব্যক্তিগত আঘাতৰ সংখ্যা ৩০,০০০ৰ ওচৰে পাজৰে আছিল। এই তথ্য চিকিৎসালয়ত চিকিৎসা কৰা পৰিসংখ্যাৰ পৰা সুনিশ্চিত কৰিব পাৰি। এই তথ্য সম্পৰ্কেও কোনো মতবিৰোধ নাছিল। এই ধাৰণা কৰাটো অযুক্তিসংগত নহয় যে গুৰুতৰ আৰু উল্লেখযোগ্যভাৱে ক্ষতিপূৰণযোগ্য আঘাতৰ সন্মুখীন হোৱা ব্যক্তিসকলে চিকিৎসালয়ত চিকিৎসা গ্ৰহণ কৰিছিল। ইয়াৰ উপৰিও, দেখা গৈছে যে ঘটনাটো সংঘটিত হোৱা প্ৰায় ৮ মাহৰ ভিতৰত, চৰকাৰৰ দ্বাৰা অনুমোদিত কিছু অনুকম্পামূলক ভাত্তা প্ৰদানৰ বাবে মৃত্যু আৰু গুৰুতৰ আঘাতৰ ঘটনা চিনাক্ত কৰিবলৈ এক জৰীপ ইতিমধ্যে চলোৱা হৈছিল। এই পৰিসংখ্যা দহ হাজাৰতকৈ কম আছিল।

এনেকুৱা পৰিস্থিতিত মোটামুটি আৰু প্ৰস্তুত কৰি অনা পৰিসংখ্যা অনুসৰি, এই আদালতে উচ্চ ন্যায়ালয়ৰ প্ৰাৰম্ভিক ফলাফলসমূহ বিবেচনা কৰিছে আৰু মাৰাত্মক গোচৰৰ সংখ্যা প্ৰায় ৩০০০ বুলি ধৰি লৈছে য'ত ক্ষতিপূৰণৰ পৰিমাণ এক লাখৰ পৰা আৰম্ভ কৰি তিনি লাখ টকা হ'ব পাৰে। ইয়াৰ বাবে মুঠ ৭০ কোটি টকাৰ ব্যয় হ'ব যিটো মটৰ পৰিবহন দুৰ্ঘটনাৰ দাবীৰ সৈতে জড়িত তুলনামূলক গোচৰত সাধাৰণতে প্ৰদান কৰা ধনতকৈ প্ৰায় তিনিগুণ বেছি।

মৃত্যু হৈছে সলনি কৰিব নোৱৰা এক চূড়ান্ত ঘটনা। হেৰাই যোৱা জীৱনবোৰ মানৱীয় অৰ্থত অমূল্য আৰু তাৰ কোনো মূল্য ঠিৰাং কৰিব নোৱাৰি। অৱশ্যে, আইনী ব্যৱস্থাই কিছুমান প্ৰতিষ্ঠিত নীতিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি প্ৰাণ হেৰুওৱা এজন ব্যক্তিৰ সম্পত্তিৰ ক্ষতিপূৰণ দিব পাৰে যাৰ জীৱন আন এজন ব্যক্তিৰ ভুল কাৰ্য্যৰ বাবে হেৰাই গৈছে। মাৰাত্মক দুৰ্ঘটনাৰ কাৰ্যত ক্ষতিপূৰণ গণনাৰ প্ৰাথমিক উপাদানসমূহ হ'ল "সম্পত্তিৰ লোকচান", এয়া হৈছে মৃতকৰ সম্পত্তিৰ অধিকাৰ, আৰু" নিৰ্ভৰশীলতাৰ ক্ষতি", সেয়া উত্তৰাধিকাৰী আৰু নিৰ্ভৰশীলসকলক প্ৰদান কৰিবলগীয়া বৰ্তমান মূল্যৰ ওপৰত আধাৰিত কৰি নিশ্চিত কৰা মূলধন। অৱশ্যে, উচ্চ ন্যায়ালয়ে ক্ষতিপূৰণৰ মূল্য অনুমান কৰাৰ বাবে এক উচ্চতৰ ভিত্তি ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

এতিয়ালৈকে ব্যক্তিগত আঘাতৰ ক্ষেত্ৰত, প্ৰায় ৩০,০০০ স্থায়ী সম্পূৰ্ণ বা আংশিক অক্ষমতাৰ ঘটনা ঘটিছিল বুলি ধৰা হৈছে। আংশিক অক্ষমতাৰ মাত্ৰা অনুসৰি সম্পূৰ্ণ বা আংশিক অক্ষমতাৰ বাবে প্ৰতিজন ব্যক্তিৰ হকে ২ লাখ টকাৰ পৰা

৫০০০০ টকা পৰ্যন্ত ক্ষতিপূৰণৰ পৰিকল্পনা কৰা হৈছে। কেৱল তাৰ বাবেই মুঠ ২৫০ কোটি টকাৰ প্ৰয়োজন হ'ব।

ইয়াৰ উপৰিও, অস্থায়ী সম্পূৰ্ণ বা আংশিক অক্ষমতাৰ প্ৰায় ২০০০০ অন্য গোচৰত, আঘাতৰ প্ৰকৃতি আৰু ব্যাপকতা অনুসৰি ক্ষতিপূৰণৰ পৰিমাণ হ'ব এক লাখ টকাৰ পৰা আৰম্ভ কৰি পঁচিশ হাজাৰ টকা আৰু অস্থায়ী অক্ষমতাৰ মাত্ৰা অনুসৰি অতিৰিক্ত এশ কোটি টকাৰ পৰিকল্পনা কৰা হৈছে। তদুপৰি, সৰ্বাধিক গুৰুতৰ আঘাতৰ সম্ভাৱনা থাকিব পাৰে য'ত আনকি প্ৰতিজন ব্যক্তিৰ বাবে ৪ লাখকৈ টকাও বিবেচনা কৰিব লগা হ'ব পাৰে। এনে প্ৰায় ২০০০ টা গোচৰৰ বাবে অতিৰিক্তভাৱে ৮০ কোটি টকাৰ পৰিকল্পনা কৰা হৈছিল। স্থায়ী বা অস্থায়ী চৰিত্ৰৰ মুঠ বা আংশিক অক্ষমতাৰ গোচৰক বাদ দি মাৰাত্মক আৰু গুৰুতৰ ব্যক্তিগত আঘাতৰ ঘটনাসমূহৰ বাবে প্ৰায় ৫০০ কোটি টকা আৱন্টনযোগ্য বুলি ভবা হৈছে। বিশেষজ্ঞ চিকিৎসাৰ প্ৰয়োজন হোৱা ক্ষেত্ৰত বিশেষ প্ৰতিষ্ঠানিক চিকিৎসাৰ বাবে আৰু পুনৰসংস্থাপনৰ বাবে লগতে চিকিৎসাৰ পিছৰ চোৱা-চিতাৰ বাবে কিছু ব্যয় কৰিব লাগিব বুলিও বিবেচনা কৰা হৈছে। এনে সা-সুবিধাবোৰ গঢ়ি তোলাৰ বাবে ২৫ কোটি টকা ধাৰ্য কৰা হৈছে।

তাৰ বাবে অতিৰিক্ত ২২৫ কোটি টকাৰ প্ৰয়োজন হ'ব। এইটো সঁচা যে অন্তৰ্বৰ্তীকালীন ক্ষতিপূৰণৰ মূল্যায়ন কৰোঁতে উচ্চ ন্যায়ালয়ে কেৱল আঘাতৰ ফলত হোৱা স্থায়ী বা অস্থায়ী অক্ষমতাৰ-মুঠ-বা আংশিক-গোচৰবোৰ বিবেচনা কৰিছিল আৰু আন আন দাবীদাৰীসকলে দাখিল কৰা বৃহৎ সংখ্যক গোচৰৰ প্ৰতি মনোযোগ দিয়া নাছিল।

এনে দাবীৰ গোচৰবোৰ, স্পষ্টভাৱে, স্থায়ী বা অস্থায়ী অক্ষমতাৰ গুৰুতৰ ঘটনাৰ সৈতে সম্পৰ্কিত নহয় কিন্তু কম গুৰুতৰ প্ৰকৃতিৰ ঘটনা, য'ত সৰু সৰু আঘাত, ব্যক্তিগত সামগ্ৰীৰ ক্ষতি, জীৱন্ত-সামগ্ৰীৰ ক্ষতি আদিৰ দাবী অন্তৰ্ভুক্ত আছিল যিবোৰৰ বাবে সামগ্ৰিকভাৱে ২২৫ কোটি টকা ধাৰ্য কৰা হৈছিল। যদিহে এই দাবীবোৰৰ প্ৰত্যেক শ্ৰেণীতে ৫০,০০০ দাবী বা ব্যক্তিক ২০,০০০, ১৫,০০০ আৰু ১০,০০০ টকাকৈ প্ৰদান কৰা হয় তেন্তে অতিৰিক্ত ডেৰলাখ দাবী সাঙুৰি মুঠ প্ৰয়োজনীয় ধনৰাশি হ'বগৈ ২২৫ কোটি টকা।

বৰ্তমানৰ বজাৰত সুতৰ হাৰলৈ লক্ষ্য ৰাখি আন এটা দিশৰ পৰা চালে, যদি কৰ্পৰেট ঋণৰ ওপৰত বৰ্তমানৰ বজাৰত সুতৰ হাৰ, ধৰা হওক ১৪ শতাংশ বা

১৪.৫ শতাংশৰ সৈতে ৭৫০ কোটি টকাৰ পুঁজি, আঠ বছৰৰ সময়ছোৱাত যদি ব্যয় কৰা হয়, তেন্তে ই প্ৰতি বছৰে ১৫০ কোটি টকা উপলব্ধ কৰিব; বা কেৱল যদি সুতৰ হাৰ ধৰা হয় তেন্তে প্ৰতি বছৰে ১০৫ ৰ পৰা ১১০ কোটি টকা ভুক্তভোগীসকলক ক্ষতিপূৰণ আৰু সাহায্যৰ বাবে বছৰৰ পিছত বছৰ ধৰি ব্যয় কৰিব পাৰি।

আদালতে তুলনামূলকভাৱে দুৰ্ঘটনা দাবীৰ গোচৰ আৰু কৰ্মচাৰীৰ ক্ষতিপূৰণ আইনৰ অধীনত হোৱা গোচৰৰ সাধাৰণ ক্ষতিৰ সৈতেও কথাটো বিবেচনা কৰিছে। এনে দাবীৰ ক্ষেত্ৰত সাধাৰণতে প্ৰদান কৰা আৱন্টনতকৈ এই আবন্টন অধিক। এই আবন্টনসমূহ সামগ্ৰিক নিষ্পত্তিৰ ভিত্তিৰ যুক্তিসংগততা নিৰ্ধাৰণৰ বাবে এক সাধাৰণ কাঠামো প্ৰদান কৰাৰ উদ্দেশ্যেৰে কৰা ব্যাপক বিবেচনা। এই কাৰ্যটো দাবীদাৰীসকলৰ মাজত ব্যক্তিগতভাৱে বা শ্ৰেণী অনুসৰি ক্ষতিপূৰণৰ পৰিমাণ বিতৰণৰ বাবে পূৰ্বনিৰ্ধাৰিত নহয়। কোনো ব্যক্তিগত দাবীদাৰেই এক নিৰ্দিষ্ট পৰিমাণৰ ক্ষতিপূৰণ দাবী কৰিব নোৱাৰিব যদিহে তেওঁৰ গোচৰটো ওপৰত উল্লেখ কৰা কোনো এক বিস্তৃত শ্ৰেণীৰ ভিতৰতে নপৰে। দাবীকাৰীসকলক পৰিশোধ কৰিবলগীয়া ক্ষতিপূৰণৰ পৰিমাণৰ প্ৰকৃত গণনা আইনখনৰ অধীনত নিৰ্ধাৰিত কৰ্তৃপক্ষই কৰিব লাগিব। এই গণনা প্ৰতিটো গোচৰৰ নিৰ্দিষ্ট পৰিস্থিতিৰ ওপৰত আধাৰিত হ'ব লাগিব আৰু কেৱল মুঠ পৰিমাণৰ পৰ্যাপ্ততাৰ বাবেই প্ৰদান কৰা আনুমানিক সংখ্যাৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হ'ব নালাগিব।

এইবোৰ হৈছে গোটেই ৰাশিটো নিৰ্ধাৰণ কৰাত জড়িত হৈ থকা ন্যায়ৰ ধাৰাণাটোত অন্তৰ্নিহিত হৈ থকা বহল আৰু সাধাৰণ অনুমান। যদিহে মৃত্যু, স্থায়ী অক্ষমতা (সম্পূৰ্ণ বা আংশিক), বা যাক গুৰুতৰ আঘাত বুলি অভিহিত কৰিব পাৰি তাৰ সৈতে জড়িত মুঠ ঘটনাৰ সংখ্যা যথেষ্ট বেছি বুলি দেখুওৱা হয়, তেন্তে এই পৰ্যন্ত নিষ্পত্তিৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা মৌলিক অনুমানবোৰ প্ৰকৃত পৰিস্থিতিৰ সৈতে একেবাৰে প্ৰাসংগিক হৈ নাথাকিব আৰু এইক্ষেত্ৰত নিৰ্ণয়ৰ নিৰপেক্ষতা আৰু ইয়াৰ তথ্যগত ভিত্তিৰ সঠিকতাৰ সৈতে গুৰুতৰভাৱে আপোচ কৰা হ'ব। মীমাংসাৰ 'ন্যায্যতা' সত্যৰ এই অনুমানসমূহৰ ওপৰতে আধাৰিত। প্ৰকৃততে, আইনৰ ব্যাখ্যাৰ ওপৰত বা নীতিৰ প্ৰশ্নৰ ওপৰত বা আনকি জ্ঞানী বা অজ্ঞানী বুলি গণ্য কৰাৰ ক্ষেত্ৰতো ভিন্ন মতামত থাকিব পাৰে; কিন্তু যেতিয়া কোনোৱে ন্যায় আৰু সত্যৰ কথা কয়, এই শব্দবোৰৰ অৰ্থ বিচাৰ নিৰপেক্ষ সকলো মানুহৰ বাবে একে।

সত্য আৰু ন্যায়ৰ বিষয়ে আনাতোল ফ্ৰাঁই কৈছেঃ ‘সত্যৰ এক অন্তৰ্নিহিত শক্তি আছে যি বাধাৰ মাজেৰে প্ৰৱেশ কৰে, এক শক্তি যি ত্ৰুটি আৰু মিছা দুয়োটাৰে সৈতে পৰিচিত নহয়। যেতিয়া মই সত্যৰ কথা কওঁ, মই বিশ্বাস কৰোঁ যে আপোনালোকে মোৰ অৰ্থ বুজি পাইছে। "সত্য" আৰু "ন্যায়"ৰ দৰে সুন্দৰ শব্দৰ প্ৰকৃত অৰ্থ বুজিবলৈ কোনো নিৰ্দিষ্ট সংজ্ঞাৰ প্ৰয়োজন নাই। সেইবোৰে নিজৰ ভিতৰতে এক উজ্জ্বল সৌন্দৰ্য আৰু এক ঐশ্বৰিক আলোক বহন কৰে। সত্য আৰু ন্যায়ৰ বিজয়ৰ ওপৰত মোৰ দৃঢ় বিশ্বাস আছে। এই বিশ্বাসেই মোক প্ৰত্যাহ্বানপূৰ্ণ সময়ত দৃঢ় কৰি ৰাখিছে।’

অমীমাংসিত প্ৰশ্নটোৰ সন্দৰ্ভত এইটো উল্লেখ কৰা হৈছে যে উল্লেখযোগ্য সমসাময়িক প্ৰাসংগিকতাৰ সৈতে অসংখ্য গুৰুত্বপূৰ্ণ আইনী নীতি, বিশেষকৈ সমগ্ৰ তৃতীয় বিশ্ব আৰু বিশেষকৈ ভাৰতৰ বাবে, এই ক্ষেত্ৰত বহুজাতিক নিগমসমূহৰ দ্বাৰা অৰ্থনৈতিক লাভৰ বাবে বিপজ্জনক প্ৰযুক্তিৰ ব্যৱহাৰৰ সৈতে জড়িত বিষয়সমূহৰ পৰা উদ্ভৱ হৈছে। কোৱা হয় যে ধনী দেশসমূহৰ অৰ্থনৈতিক শক্তিৰ দ্বাৰা উন্নয়নশীল দেশসমূহৰ অৰ্থনৈতিক শোষণৰ বৰ্ধিত মাত্ৰাৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়সমূহৰ ওপৰত আইনক নতুন নিৰ্দেশনা প্ৰদান কৰিবলৈ এই শীৰ্ষ আদালতৰ বাবে এয়া এক হেৰুৱা সুযোগৰ উদাহৰণ। এই গোচৰটো নাগৰিক আৰু পৰিৱেশৰ সাংবিধানিক অধিকাৰৰ সুৰক্ষাৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ স্বাৰ্থত, এনে অতি-বিপজ্জনক প্ৰযুক্তিৰ অনুমতিৰ ওপৰত আৰু এনে উদ্যোগৰ দ্বাৰা ক্ষতি হ'লে দায়বদ্ধতাৰ সম্পূৰ্ণ আৰু প্ৰতিৰোধমূলক মানদণ্ড নিৰ্ধাৰণ কৰাৰ আইনী সীমাৰ সৈতেও সম্পৰ্কিত বুলি কোৱা হয়। কোৱা হয় যে সস্তীয়া শ্ৰমিকৰ শোষণ আৰু কম প্ৰতিযোগিতামূলক-বজাৰৰ সম্ভাৱনাই বহু-নাগৰিকক এনে অৰ্থনৈতিক-শোষণৰ বাবে উন্নয়নশীল দেশসমূহত প্ৰৱেশ কৰিবলৈ প্ৰেৰিত কৰে আৰু সমসাময়িক প্ৰাসংগিকতাৰ এনে গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়সমূহৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা আইনী আৰু সাংবিধানিক সুৰক্ষা ব্যৱস্থাসমূহ সাৱধানে মূল্যায়ন কৰাৰ বাবে এইটো এক উপযুক্ত গোচৰ। এই বিষয়বোৰৰ লগতে আৰু অধিক ব্যাপক গুৰুত্ব থকা কিছুমান সম্পৰ্কিত ক্ষেত্ৰই সৰ্বাধিক গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰশ্নৰ অৱতাৰণা কৰে। ইয়াৰ উপৰিও, এই বিষয়সমূহৰ কিছুমান দিশৰ ন্যায়িক সমাধানৰ সীমা প্ৰকৃততে গুৰুত্বপূৰ্ণ বিবেচনাৰ বিষয়। এনে ক্ষতিকাৰক সম্ভাৱনাৰ প্ৰক্ৰিয়াৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল আধুনিক ঔদ্যোগিক প্ৰযুক্তিৰ সংস্কৃতিৰ চূড়ান্ত বিশ্লেষণে প্ৰযুক্তি-বিকল্পৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু মৌলিক বিষয়সমূহ মুকলি কৰি দিছে। এনে শোষণমূলক আৰু বিপজ্জনক ঔদ্যোগিক দুঃসাহসিকতাৰ বিৰুদ্ধে আইনী সুৰক্ষাৰ

পৰ্যাপ্ততাৰ সৈতে সম্পৰ্কিত সমস্যা আৰু দেশৰ নাগৰিকসকলক এনে এক আইনী ব্যৱস্থাৰ সুৰক্ষাৰ সুনিশ্চিতি দিয়া হৈছে নেকি যাক এনে এক সন্দৰ্ভত ব্যাপক অৰ্থত পৰ্যাপ্ত বুলি ক'ব পাৰি। এইবোৰ, প্ৰকৃততে, গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয় আৰু এই শোকাৱহ ঘটনা, আৰু যিবোৰ পৰিস্থিতিয়ে ইয়াক সংঘটিত কৰাত ইন্ধন যোগাইছিল সেইবোৰ বিশেষভাৱে চিন্তাৰ বিষয়।

ৰাসায়নিক কীটনাশক উদ্যোগটো ৰাসায়নিক কৃষি প্ৰযুক্তিৰ এক সমান্তৰাল আৰু প্ৰকৃততে এক অবিচ্ছেদ্য অংশ। কিছুমান বিশেষজ্ঞই বিশ্বাস কৰে যে উচ্চ-বিপদাশংকা, সম্পদ-নিৰ্ভৰ, উচ্চ-আহিলাযুক্ত, পৰিৱেশৰ ক্ষতিকাৰক আৰু একচেটিয়া "কঠিন" প্ৰযুক্তিৰ পৰা আঁতৰি অহাৰ সময় আহি পৰিছে। এই প্ৰযুক্তিয়ে ইয়াৰ নিজৰ দৃঢ়তাপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্যবোৰ চিৰস্থায়ী আৰু প্ৰসাৰিত কৰে। ইয়াৰ পৰিৱৰ্তে, তেওঁলোকে পৰিৱেশৰ ক্ষতি নকৰা নীতিৰ সৈতে খাপ খোৱা সহজ প্ৰযুক্তি গ্ৰহণ কৰি অধিক মানৱ-কেন্দ্ৰিক আৰু সহানুভূতিশীল দৃষ্টিভংগীৰ দিশত পদক্ষেপ লোৱাৰহে পোষকতা কৰে। এই সহজ প্ৰযুক্তিয়ে প্ৰণালীবদ্ধ জ্ঞানক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে আৰু মানৱ সৃষ্টিশীলতা আৰু আগবাঢ়ি যোৱাৰ বাবে সুযোগ প্ৰদান কৰে। শুমাচাৰে কয়, "জ্ঞানে জৈৱিক, নম্ৰ, অহিংস, মাৰ্জিত আৰু সুন্দৰৰ বাবে বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তিৰ এক নতুন দিশ বিচাৰে।"

ইয়াৰ বিপৰীতে, আন এক দৃষ্টিভংগী অনুসৰি, ৰাসায়নিক কৃষিৰ আধুনিক যুগত কৃষি উৎপাদনৰ উল্লেখযোগ্য সাফল্যৰ ওপৰত আলোকপাত কৰি উচ্চ উৎপাদনশীল শস্যৰ প্ৰকাৰৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে। এই দৃষ্টিভংগীয়ে সেউজ বিপ্লৱৰ জৰিয়তে হোৱা গুৰুত্বপূৰ্ণ অগ্ৰগতিৰ দিশে আঙুলিয়াই দিয়ে, যিয়ে কোটি কোটি জনসংখ্যাক খাদ্য যোগান ধৰাৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰত্যাহ্বানসমূহক ফলপ্ৰসূভাৱে মোকাবিলা কৰিব পাৰিছে। কৃষিৰ এই প্ৰযুক্তিয়ে ৰাসায়নিক সাৰ আৰু কীটনাশকৰ উদ্যোগক এক ব্যাপক গতিশীলতা প্ৰদান কৰিছে। ইয়াৰ সমালোচকসকলে কয় যে ই নিজেই নিজৰ বাবে কিছুমান গুৰুতৰ সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে। বিজ্ঞানী আৰু আঁচনি প্ৰস্তুতকাৰীসকলৰ সন্মুখত প্ৰযুক্তিৰ বিকল্পবোৰ জটিল হৈ দেখা দিছে।

নিশ্চিতভাৱে, অৰ্থনৈতিক মুনাফা লাভৰ এনে অতি বিপদজনক প্ৰচেষ্টা অনুসৰণৰ বিৰুদ্ধে ৰাষ্ট্ৰীয় স্বাৰ্থ সুৰক্ষিত কৰাৰ লক্ষ্যৰে এক ৰাষ্ট্ৰীয় নীতি বিকশিত কৰাৰ প্ৰয়োজন আছে। আইনজ্ঞ, প্ৰযুক্তিবিদ, অৰ্থনীতি, পৰিৱেশ বিজ্ঞান, ভৱিষ্যত বিজ্ঞান, সমাজ বিজ্ঞান আৰু জনস্বাস্থ্য আদিৰ অন্যান্য বিশেষজ্ঞসকলে সামগ্ৰিক

বিবেচনাৰ ক্ষেত্ৰসমূহ চিনাক্ত কৰিব লাগে আৰু ন্যায়িক স্বীকৃতি আৰু আইনী অনুমোদন লাভ কৰিব পৰা সঠিক মানদণ্ড বিকশিত কৰাত সহায় কৰিব লাগে।

ই বিষয়টোৰ এটা দিশ এই আদালতে এম. চি. মেহতা বনাম ভাৰত চৰকাৰ গোচৰত বিবেচনা কৰিছিল, আৰু ই আইনৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ মাইলৰ খুঁটি হিচাপে পৰিগণিত হৈছিল। অৱশ্যে, শুনানিৰ সময়ত ইউনিয়ন কাৰ্বাইডৰ যুক্তিত এটাতকৈ অধিক যুক্তিত এই কথা কোৱা হৈছিল যে এই গোচৰত ইউনিয়ন কাৰ্বাইড নিগমৰ কথা মনত ৰাখিয়েই আইন সলনি কৰা হৈছিল, আৰু গোচৰটো এই আদালত পোৱাৰ আগতেই এই সালসলনি ঘটোৱা হৈছিল।

মেহতা নীতিৰ সমালোচকসকলে অপৰাধমূলক দায়বদ্ধতাৰ বিকশিত নীতিবোৰক উপেক্ষা কৰিব পাৰে, যি মূলতঃ অৰ্থনৈতিক প্ৰচেষ্টাৰ ওপৰত সামাজিক সীমাবদ্ধতা স্থাপনৰ ওপৰত কেন্দ্ৰীভূত।

সভ্য সমাজত কিছুমান বিশেষ কাৰ্য্য আছে যে লোকচানৰ ক্ষতিপূৰণৰ ব্যৱস্থা থাকিলেও সমাজৰ সদস্যসকলৰ ওপৰত এইবোৰ প্ৰয়োগ কৰাটো গ্ৰহণযোগ্য নহয়। আমি আৰ. ই. গুডিনৰ "ক্ষতিপূৰণৰ তত্বঃ অক্সফৰ্ড জাৰ্ণেল অৱ লিগেল ষ্টাডিজ, ১৯৮৯, পৃষ্ঠা ৫৭ এটা অংশ লক্ষ্য কৰিব পাৰোঁ।

অৱশ্যে, সমাজ হিচাপে যিকোনো লোকচানৰ বাবে ক্ষতিপূৰণ দিব পাৰি বুলিয়েই আমি সমাজৰ মানুহক যিকোনো কামেই কৰাৰ স্বাধীনতা আছে বুলি বিশ্বাস কৰাটো এটা ভুল ধাৰণা হ'ব। এনে ধাৰণাই নীতিৰ পৰিকাঠামোৰ এটা অংশকেই সম্পূৰ্ণ বুলি ভুল ব্যাখ্যা কৰিব আৰু এই পৰামৰ্শ দিয়া নীতিৰ পৰিসৰ, যিবোৰ "কেৱল ক্ষতিপূৰণৰ সৈতে অনুমোদিত", এফালে "ক্ষতিপূৰণ অবিহনেও অনুমোদিত" নীতিৰ দ্বাৰা আৰু আনফালে "ক্ষতিপূৰণৰ সৈতেও অনুমোদিত নহয়" নীতিৰ দ্বাৰা সীমাবদ্ধ।

বৰ্তমানৰ গোচৰটোত, আমি বিশ্বাস কৰোঁ যে এই প্ৰশ্নবোৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ যদিও স্বাভাৱিক ন্যায়িক প্ৰক্ৰিয়াৰ জৰিয়তে এইবোৰৰ সমাধান নকৰালৈকে হাজাৰ হাজাৰ ভুক্তভোগীক তাৎক্ষণিক সাহাৰ্য প্ৰদানৰ জৰুৰী প্ৰয়োজনীয়তাক বিলম্বিত কৰিব নোৱাৰি। হাজাৰ হাজাৰ লোকে ভোগ কৰিব লগা হোৱা কষ্টই আমাক তাৎক্ষণিক সাহায্যৰ দিশত পদক্ষেপ লবলৈ বাধ্য কৰিছে, যাক আমি আইনী কাৰ্য্যকলাপৰ অনিশ্চিত ফলাফলৰ অধীনত ৰখা উচিত নহয় বুলি বিবেচনা কৰো। তদুপৰি, ক্ষতিপূৰণৰ পৰিমাণৰ ন্যায্যতাৰ মূল্যায়ন নিৰ্দিষ্ট কাৰক আৰু অনুমানৰ ওপৰত

আধাৰিত আৰু এই সম্পৰ্কে আনকি বাদীৰ দ্বাৰাও কোনো মতবিৰোধ আগবঢ়োৱা হোৱা নাই।

উপসংহাৰত মাত্ৰ কেইটামান কথা। এই সিদ্ধান্ত সমল আৰু পৰিস্থিতিৰ ভিত্তিত লোৱা হৈছে যিয়ে আদালতক এইটো এক ন্যায়সংগত নিষ্পত্তি বুলি পতিয়ন নিয়াইছে। ইয়াৰ অৰ্থ এইটো নহয় যে এই আদালতে পুনৰীক্ষণৰ ক্ষমতা আৰোপ কৰিব পৰা যিকোনো গুৰুত্বপূৰ্ণ সমল আৰু বাধ্যতামূলক পৰিস্থিতিক বন্ধ কৰি দিব।আন সকলো মানৱীয় প্ৰতিষ্ঠানৰ দৰে এই আদালটো মানৱীয় আৰু ইও ভুলৰ উৰ্ধত নহয়। এক নিৰ্দিষ্ট আদালতৰ সন্দৰ্ভত যি ন্যায্য আৰু যুক্তিসঙ্গত যেন লাগে সেয়া আনৰ বাবে একে নহ'বও পাৰে। অৱশেষত কোনটো মত শুদ্ধ তাৰ সঠিকতা দেশৰ অগণিত নিৰীহ নাগৰিকৰ অন্যায় দুৰ্দশা দূৰ কৰাত ইয়াৰ প্ৰভাৱৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে।

এজন বিদ্বান লেখকে কোৱাৰ দৰেঃ ৱালেছ মেণ্ডেলছনঃ চুপ্ৰিম ক’ৰ্ট স্পেচক্ৰাফ্ট - ৰুল অৱ ল এণ্ড মেন।

"এই অসিদ্ধ আইনী ব্যৱস্থাত, আমি আশা কৰোঁ যে বিচাৰকসকলে সীমাহীন গোচৰসমূহ পৰিচালনা কৰিব, আইনৰ নীতি অনুসৰণ কৰিব আৰু প্লেটোৱে বৰ্ণনা কৰাৰ দৰে আমাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় এজন দাৰ্শনিক ৰজাৰ বিবেচনামূলক ন্যায়ক সম্পূৰ্ণৰূপে উপেক্ষা নকৰিব। বিচাৰকসকল কেতিয়াবা সতৰ্ক আৰু কেতিয়াবা সাহসী হ'ব লাগিব। বিচাৰকসকলে অতীতৰ পৰম্পৰা আৰু বৰ্তমানৰ সুবিধা দুয়োটাকে সন্মান কৰিব লাগিব।"

আদালতৰ সিদ্ধান্তবোৰ আন্দোলনৰ চাপৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত, সলনি বা নিৰ্দেশিত হোৱা অনুচিত।যদি কোনো সিদ্ধান্ত ভুল হয়, তেন্তে সংশোধনৰ প্ৰক্ৰিয়া আইনৰ দ্বাৰা স্বীকৃত ধৰণে হ'ব লাগে। ইয়াত, বহু ব্যক্তি আৰু সামাজিক কাৰ্য্যকৰী দলে ভুক্তভোগীসকলৰ হৈ দাবী উত্থাপন কৰিছে, অনেক ভিন্ন কণ্ঠেৰে। তেওঁলোকে যিবোৰ তথ্যগত অভিযোগৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি তেওঁলোকৰ মত প্ৰকাশ কৰিছে সেইবোৰ কিছুমান ক্ষেত্ৰত ভ্ৰান্তিমূলক লগতে সত্যক মিছা আৰু আধা-সত্যৰ পৰা পৃথক কৰাটো জটিল হৈ পৰিছে, আৰু কোনে কাৰ পক্ষত কথা কৈছে তাৰ পাৰ্থক্য নিৰ্ণয় কৰাটোও জটিল হৈ পৰিছে। অৱশ্যে, আইন অনুসৰি সংশোধনমূলক প্ৰক্ৰিয়াৰ বাবে কৰা সকলোৰে আহ্বান আইন অনুসৰি শুনা হ’ব আৰু আদালতে আইন আৰু ন্যায়ৰ নিৰ্ণয় কৰা নিয়ম অনুসৰি ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিব। বিষয়টো এক গণ দুৰ্যোগৰ

বলি হোৱা বৃহৎ সংখ্যক লোকৰ স্বাৰ্থৰ সৈতে জড়িত। আদালতে এই আন্তৰিক আশাৰে নিষ্পত্তিৰ নিৰ্দেশ দিছিল যে এই নিষ্পত্তিয়ে তেওঁলোকৰ উপকাৰ সাধন কৰিব আৰু তেওঁলোকক তাৎক্ষণিক সকাহ প্ৰদান কৰিব কিয়নো, কাইলৈ তেওঁলোকৰ বহুতৰে বাবে বহুত পলমো হৈ যাব পাৰে। কিন্তু গোচৰটো ন্যায় প্ৰক্ৰিয়াৰ বিশ্বাসযোগ্যতা আৰু জনসাধাৰণৰ আস্থাৰ সৈতেও সমানেই জড়িত। যদি আপীলত কেৱল মুখ্য পক্ষৰ জড়িত পূৰ্ব-নিষ্পত্তি প্ৰক্ৰিয়াৰ বাবে, নিষ্পত্তিৰ মৌলিক অনুমানক গুৰুত্বপূৰ্ণভাৱে প্ৰভাৱিত কৰা অত্যাৱশ্যকীয় তথ্য বা সমল আদালতৰ পৰা উলাই কৰা হয়, যাৰ ফলত ন্যায়ৰ গুৰুতৰ স্খলন হয় আৰু সাংবিধানিক আৰু আইনী অধিকাৰ উলংঘন হয়, তেন্তে এনে অন্যায় সংশোধন কৰাৰ বাবে আদালতে সকলো প্ৰচেষ্টা চলাব। অৱশ্যে, আমি দোহাৰিব খোজো যে এই সংশোধন আইনৰ দ্বাৰা স্বীকৃত প্ৰক্ৰিয়াৰ মাজেদি হ'ব লাগিব। যিসকলৰ এই আদালতৰ ওপৰত আস্থা আছে তেওঁলোকে হতাশাত ভাগি পৰাৰ কোনো কাৰণ নাই।

Translated By
Ditimoni Gogoi
Special Officer
Translation Wing

DISCLAIMER

"The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation".

“স্থানীয় ভাষালৈ অনূদিত এই ৰায় গোচৰত জড়িত পক্ষই বুজি পোৱাৰ উদ্দেশ্যে সীমিত ব্যৱহাৰৰ বাবেহে। ইয়াৰ বাদে অন্য ক্ষেত্ৰত অনূদিত ৰূপ ব্যৱহৃত নহ’ ব। সকলো ব্যৱহাৰিক আৰু বিভাগীয় কামৰ লগতে ৰায়ৰ কাৰ্যকৰীকৰণ আৰু ৰূপায়নৰ ক্ষেত্ৰতো এই ৰায়ৰ ইংৰাজী সংস্কৰণটোৱেই সঠিক বিবেচিত হ’ব।”